

Spis tabel, wykresów i załączników	19
Wykaz skrótów	21
Objaśnienia dotyczące cytowania	23
WSTĘP	25
WPROWADZENIE	33
1. Zarys zagadnień	35
2. Sądowa kontrola konstytucyjności prawa	39
2.1 Pojęcie <i>judicial review</i> i sądownictwa konstytucyjnego	39
2.2 Model scentralizowany i zdekoncentrowany	42
2.3 Rodzaje sądowej kontroli konstytucyjności prawa	43
3. Sąd Najwyższy Izraela w roli sądu konstytucyjnego	45
3.1 Sąd Najwyższy jako centralny organ władzy sądowniczej	45
3.2 Kompetencja Sądu do sprawowania kontroli konstytucyjności prawa	47
Rozdział I	
SYSTEM KONSTYTUCYJNY IZRAELA	51
1. Powstanie państwa Izrael	53
1.1 Starożytność i nowożytność	53
1.2 Ruch syjonistyczny i kolonizacja Palestyny	55
1.3 Deklaracja Balfoura i Mandat Brytyjski	56
1.4 Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ	58
1.5 Deklaracja Niepodległości Państwa Izrael	60
2. Kształtowanie systemu konstytucyjnego przez Kneset	63
2.1 Zapowiedź uchwalenia konstytucji	63
2.2 Debata konstytucyjna	65
2.2.1 Zgromadzenie Konstytucyjne i Ustawa przejściowa	65
2.2.2 Spór o treść konstytucji wśród zwolenników jej uchwalenia	67
2.2.3 Argumenty przeciwników uchwalenia konstytucji	69
2.2.4 Uchwała Harariego jako konstytucyjny kompromis	71

2.3	Wprowadzanie ustaw zasadniczych	73
2.3.1	Podział ustaw zasadniczych ze względu na treść regulacji	73
2.3.2	Ustawy zasadnicze ustrojowe	74
2.3.3	Ustawy zasadnicze terytorialne	77
2.3.4	Ustawy zasadnicze regulujące podstawowe prawa i wolności	80
2.3.4.1	Kontekst polityczny uchwalenia katalogu praw podstawowych	80
2.3.4.2	Ustawa zasadnicza o godności ludzkiej i wolności	83
2.3.4.3	Ustawa zasadnicza o wolności wykonywania zawodu	85
2.4	Analiza przyczyn braku konsensusu konstytucyjnego	88
3.	Stan obecny	93
3.1	Ustrój polityczny Izraela	93
3.2	Eklektyczny system prawny	97
3.2.1	Próba przyporządkowania systemu prawnego Izraela	97
3.2.2	Elementy tradycji Imperium Osmańskiego	99
3.2.3	Elementy systemu <i>common law</i> i tradycji anglosaskiej	100
3.2.4	Elementy prawa religijnego	104
3.3	Źródła prawa obowiązującego w Izraelu	105
4.	Podsumowanie rozdziału	107

Rozdział II

SĄD NAJWYŻSZY

	JAKO NACZELNY ORGAN WŁADZY SĄDOWNICZEJ	111
1.	System sądownictwa w Izraelu	113
1.1	Źródła prawa i struktura sądów	113
1.1.1	Źródła prawa regulujące sądownictwo	113
1.1.2	Struktura sądów	114
1.2	Sądownictwo powszechne	116
1.2.1	Sądy pokoju	116
1.2.2	Sądy okręgowe	117

1.3	Sądownictwo szczególne	118
1.3.1	Sądy religijne	118
1.3.2	Sądy wojskowe	119
1.3.3	Sądy pracy	120
1.4	Sędziowie	121
1.4.1	Powoływanie sędziów	121
1.4.2	Niezawisłość sędziowska	125
2.	Organizacja wewnętrzna i sędziowie Sądu Najwyższego	127
2.1	Przejęcie rozwiązań z okresu Mandatu Brytyjskiego	127
2.2	Składy orzecznicze i organizacja pracy Sądu	129
2.3	Sędziowie Sądu Najwyższego	130
2.3.1	Przepisy szczególne o powoływaniu sędziów Sądu Najwyższego	130
2.3.2	Pluralizm jako inspiracja do sędziowskiej wymiany twórczej	131
2.3.3	Skład Sądu a struktura demograficzna społeczeństwa	136
2.3.4	Wpływ składu Sądu na charakter orzecznictwa	138
3.	Właściwość funkcjonalna Sądu Najwyższego	141
3.1	Funkcja sądu apelacyjnego	141
3.2	Funkcja Wysokiego Trybunału Sprawiedliwości	141
3.2.1	Rodzaje spraw	141
3.2.2	Nadzór nad sądownictwem religijnym	142
3.2.3	Rozpatrywanie skarg na działanie organów władzy publicznej	144
3.2.4	Doktryna rozsądku jako standard kontroli działań władzy publicznej	146
3.2.5	Zdolność skargowa	150
3.2.6	Dopuszczalność drogi sądowej	155
3.3	Kontrola konstytucyjności prawa	158
3.4	Przeptyw spraw w Sądzie Najwyższym Izraela	158
4.	Podsumowanie rozdziału	165

Rozdział III

ROLA SĄDU NAJWYŻSZEGO W TWORZENIU KONSTYTUCJI	171
1. Konstytucja jako podstawowy akt normatywny państwa	173
1.1 Definicja konstytucji	173
1.2 Rodzaje konstytucji	174
1.3 Znaczenie uchwalenia konstytucji dla państwa	176
2. Tworzenie katalogu praw podstawowych w Izraelu	177
2.1 Funkcja i znaczenie praw człowieka w demokracji	177
2.2 Kontekst prawny i polityczny ochrony praw człowieka w Izraelu	178
2.3 Charakter prawny Deklaracji Niepodległości	179
2.4 Rozwinięcie ochrony praw podstawowych	181
2.4.1 Zasady ogólne sformułowane w orzecznictwie Sądu	181
2.4.2 Wolność słowa	184
2.4.3 Pozostałe prawa objęte ochroną przez Sąd Najwyższy	187
2.5 Sędziowski katalog podstawowych praw i wolności	190
3. Rewolucja konstytucyjna	193
3.1 Status normatywny ustaw zasadniczych przed 1992 r.	193
3.1.1 W piśmiennictwie	193
3.1.2 W działalności Knesetu	195
3.1.3 W orzecznictwie Sądu Najwyższego	196
3.2 Wyjątkowość ustaw zasadniczych z 1992 r.	197
3.3 Wyrok w sprawie <i>Bank HaMizrahi</i> jako dopełnienie procesu kształtowania konstytucji	200
3.3.1 Zagadnienia z prawa konstytucyjnego poruszone w wyroku	200
3.3.2 Argumentacja Sądu na temat kompetencji Knesetu do uchwalenia konstytucji	202
3.3.3 Argumentacja Sądu na temat supremacji ustaw zasadniczych	206
3.4 Rewolucja czy ewolucja? Krytyka koncepcji rewolucji konstytucyjnej	209

4. Konstytucja Izraela	213
4.1 Konstytucja stworzona przez Sąd	213
4.2 Przyporządkowanie konstytucji Izraela	216
4.3 O potrzebie uchwalenia konstytucji w Izraelu	217
5. Podsumowanie rozdziału	221

Rozdział IV

KSZTAŁTOWANIE SIĘ KOMPETENCJI SĄDU NAJWYŻSZEGO DO SPRAWOWANIA KONTROLI KONSTYTUCYJNOŚCI PRAWA	225
1. Odrzucenie idei sądownictwa konstytucyjnego w Izraelu	227
1.1 Brak przyznania kompetencji w prawie pozytywnym	227
1.2 Czynniki wpływające na odmowę dopuszczenia kontroli ustaw przez Sąd	229
1.3 Orzecznictwo odmawiające kontroli ustaw	231
2. Wykształcenie się formalnej kontroli konstytucyjności ustaw	235
2.1 Wyrok w sprawie <i>Bergman</i>	235
2.1.1 Stan faktyczny	235
2.1.2 Rozstrzygnięcie sprawy przez Sąd Najwyższy	236
2.1.3 Kwestie natury konstytucyjnej obecne w wyroku	237
2.1.4 Skutki wyroku dla rozwoju kontroli konstytucyjności prawa w Izraelu	240
2.2 Późniejsze przypadki kontroli formalnej	242
3. Wykształcenie się materialnej kontroli konstytucyjności ustaw	247
3.1 Dopuszczenie kontroli wewnętrznych decyzji Knesetu	247
3.1.1 Zasada suwerenności Knesetu a kontrola jego działań przez Sąd	247
3.1.2 Jurysdykcja, dopuszczalność drogi sądowej i motywy kontroli	250
3.1.3 Kategorie wewnętrznych działań Knesetu podlegające kontroli	251
3.2 Dalsza odmowa kontroli ustawodawstwa	254
3.3 Rewolucja konstytucyjna jako zapowiedź zmian	256

3.3.1	Wywiedzenie kompetencji z nowych ustaw zasadniczych	256
3.3.2	Prognozy działań Sądu	259
3.3.3	Prapremiera sądowej kontroli konstytucyjności ustaw w Izraelu	260
3.4	Wyrok w sprawie <i>Bank HaMizrahi</i> , czyli izraelski <i>Marbury v. Madison</i>	261
3.4.1	Stan faktyczny	261
3.4.2	Rozstrzygnięcie sprawy przez Sąd Najwyższy	264
3.4.3	Argumentacja Sądu na temat kontroli konstytucyjności prawa	267
3.4.3.1	Ustawy zasadnicze źródłem kompetencji sądów	267
3.4.3.2	Pozaustawowe źródła kompetencji	269
3.4.3.3	Etapy kontroli konstytucyjności ograniczenia praw podstawowych	270
3.4.4	Skutki wyroku dla rozwoju kontroli konstytucyjności prawa w Izraelu	272
4.	Legitymizacja kompetencji	277
4.1	Wątpliwości co do zasadności objęcia kompetencji przez Sąd	277
4.2	Kontrola formalna	279
4.3	Kontrola materialna	280
4.3.1	Aspekt prawny, społeczny i moralno-polityczny	280
4.3.2	Legitymizacja na poziomie dopuszczalnym i optymalnym	283
4.3.3	Legitymizacja przez <i>usus</i>	285
5.	Podsumowanie rozdziału	287
 Rozdział V		
EWOLUCJA KOMPETENCJI KONTROLNYCH SĄDU		291
I.	Model i procedura kontroli	293
I.1	Próba określenia modelu kontroli obowiązującego w Izraelu	293
I.1.1	<i>De iure</i> : model zdekoncentrowany	293

1.1.2	<i>De facto</i> : model scentralizowany	296
1.1.3	Podwójna hybrydowość sądownictwa konstytucyjnego w Izraelu	298
1.2	Postępowanie kontrolne przed Sądem Najwyższym	299
1.2.1	Zasady postępowania i „wędrujące procedury”	299
1.2.2	Cele i wzorce kontroli	301
1.2.3	Sędziowska klauzula limitacyjna	303
2.	Orzecznictwo Sądu w ramach kontroli konstytucyjności ustaw	305
2.1	Wyroki potwierdzające supremację ustaw zasadniczych	305
2.2	Wyroki odnoszące się do legitymizacji kompetencji kontrolnych Sądu	306
2.3	Wyroki orzekające o niekonstytucyjności ustaw	308
2.3.1	Analiza zbiorcza	308
2.3.2	Niekonstytucyjność ograniczenia wolności wykonywania zawodu	310
2.3.3	Niekonstytucyjność ograniczenia prawa własności	312
2.3.4	Niekonstytucyjność naruszenia godności ludzkiej	314
2.3.5	Niekonstytucyjność ograniczenia wolności osobistej	317
2.4	Kontrola konstytucyjności ustaw zasadniczych	322
3.	Godność ludzka jako klauzula generalna	325
3.1	Objęcie praw nienazwanych klauzulą godności ludzkiej	325
3.2	Kontynuacja ochrony klasycznych praw podstawowych	329
3.3	Ograniczona ochrona praw socjalnych	334
3.4	Ochrona niektórych aspektów zasady równości	337
4.	Środki obronne Knesetu	343
5.	Podsumowanie rozdziału	347
Rozdział VI		
SILNY SĄD NAJWYŻSZY W PAŃSTWIE DEMOKRATYCZNYM		351
1.	Sąd Najwyższy Izraela między prawem a polityką	353
1.1	Sąd Najwyższy na straży demokracji w państwie żydowskim	353
1.1.1	Izrael jako państwo żydowskie i demokratyczne	353
1.1.2	Sąd Najwyższy między państwem żydowskim a demokratycznym	355

1.2	Dyskwalifikacja partii negujących istnienie państwa Izrael	359
1.3	Sąd Najwyższy a sprawy polityczne i wojskowe	363
1.3.1	Judycjalizacja polityki	363
1.3.2	Orzecznictwo w sprawach politycznych	366
1.3.3	Orzecznictwo w sprawach wojskowych i bezpieczeństwa państwa	368
1.3.4	Judycjalizacja a demokracja	372
1.4	Zasada podziału władzy w Izraelu	374
1.4.1	Zasada podziału władzy w Izraelu a sądowa kontrola ustawodawstwa	374
1.4.2	Zachwianie równowagi władz w Izraelu	377
2.	Sąd Najwyższy Izraela jako sąd aktywistyczny	383
2.1	Zjawisko aktywizmu i powściągliwości sędziowskiej	383
2.2	Normotwórczy charakter orzecznictwa sądów <i>common law</i>	386
2.3	Od powściągliwości do aktywizmu w Sądzie Najwyższym Izraela	388
2.3.1	Uwarunkowania rozwoju aktywizmu sędziowskiego w Izraelu	388
2.3.2	Zmiana świadomości orzecniczej sędziów	390
2.3.3	Skutki aktywizmu sędziowskiego w Izraelu	392
2.4	Krytyka aktywizmu Sądu Najwyższego Izraela	394
3.	Kryzys zaufania społeczeństwa do Sądu	399
3.1	Jak Sąd Najwyższy zyskał zaufanie społeczeństwa	399
3.2	Zaufanie społeczeństwa do Sądu według najnowszych statystyk	400
3.3	Przyczyny kryzysu zaufania	404
4.	Podsumowanie rozdziału	409
ZAKOŃCZENIE		413
1.	Sąd konstytucyjny dla Izraela?	415
1.1	Próby wprowadzenia sądu konstytucyjnego	415
1.2	O braku potrzeby wprowadzenia sądu konstytucyjnego w Izraelu	419

2. Sąd Najwyższy Izraela jako sąd konstytucyjny	42 I
2.1 Sąd Najwyższy jako główny twórca sądownictwa konstytucyjnego	42 I
2.2 W poszukiwaniu właściwego modelu sądownictwa konstytucyjnego	424
2.3 Realny konsensus: model scentralizowany z Sądem Najwyższym jako sądem konstytucyjnym	426
2.4 Wyzwania stojące przed Sądem Najwyższym Izraela	429
BIBLIOGRAFIA	435